

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

О.І. Дребот, К.О. Бабікова

Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: drebot_oksana@ukr.net; ORCID: 0000-0003-2681-1074

e-mail: babikova.kateryna@gmail.com; ORCID: 0000-0002-9726-0671

У статті охарактеризовано сучасний стан розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Визначено роль європейської інтеграції у контексті туристичної галузі. Розглянуто функції та властивості українського туристичного бізнесу. Зазначені можливості та ризики розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, а також визначені ролі рекреації та туризму. Охарактеризовано роль державного регулювання та управління у підвищенні рівня розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Зазначено параметри формування та підвищення рівня розвитку рекреаційного туризму. Сформовано еколого-економічний механізм рекреаційно-туристичної діяльності в контексті євроінтеграційних процесів. Розглянуто особливості функціонування еколого-економічного механізму управління розвитком рекреаційного туризму, а також розглянуто важливість розробки програм щодо розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Зазначено, що рекреація та туризм посідають одну із головних ролей у формуванні та розвитку відпочинку, підтримці вдосконалення соціального, духовного, морального, фізичного та психічного стану. Отримано високий рівень ефективності від рекреаційного туризму, люди можуть лише завдяки тимчасово проживаючи на віддалених, від власного дому, туристичних територіях рекреації. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси позитивно впливають на розвиток рекреаційного туризму та отримання конкурентних переваг, забезпечивши вище зазначені складові. Визначено інвестиційні резерви, як метод підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичної діяльності в Україні в контексті європейської інтеграції. Визначені туристичні комплекси в Україні формують стабільні економічні зони та розвиток регіонів рекреаційно-туристичної діяльності. Важливим питанням залишається створення сприятливих інвестиційних потоків як для іноземних інвесторів, так і для внутрішніх, що, своєю чергою, стабілізує умови праці з огляду на раціональне використання капіталовкладень на довготривалій основі. Таким чином, зазначені проблеми посилюють актуальність відносин потреби вдосконалення механізму для управління рекреаційно-туристичною діяльністю, передусім, зі сторони державних закладів. Євроінтеграційні процеси в Україні потребують формування та реалізації моделі взаємовідносин між рекреаційними територіями та структурами управління, яка має відповідати вимогам регіональної політики країн Європейського Союзу, що у майбутньому надало більше перспектив у співпраці, отримання практики міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

Ключові слова: рекреаційно-туристична діяльність, державне регулювання, важелі, інструменти, конкурентоспроможність, природно-ресурсний потенціал.

ВСТУП

На сьогодні стан розвитку рекреаційно-туристичної діяльності стає дедалі більш динамічним, що зумовлюється завдяки євроінтеграційним та глобалізаційним процесам, підвищенню стандартів життя населення в державах із розвинутою економікою, великим інвестиційним потокам у рекреаційний туризм тощо. Стрімкий розвиток ре-

креаційного туризму зумовлений впливом соціальних та еколого-економічних чинників, який завдяки впровадженій ефективній державній політиці. Роль розвитку рекреаційно-туристичної діяльності полягає у вдосконаленні еколого-економічного механізму управління рекреаційним туризмом для створення сприятливих умов розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, а також суміжних сфер.

Нині стає дедалі більш актуальним збереження різноманітності екосистем та забезпечення ефективного та раціонального використання рекреаційних потенціалів на етапі розвитку суспільства через загострення соціальних та еколого-економічних проблем. Сучасне суспільство інтенсивно розвивається, підвищується важливість та інтенсивність праці, що зумовлює підвищення якості й забезпечення різноманітності рекреації.

Оновлення фізичних та духовних сил під час відпочинку дуже сильно впливає на підвищення продуктивності праці населення. Паралельно зберігається тенденція відставання рівня розвитку рекреації від збільшення потреб населення відносно надання якісних туристичних послуг та гарного повноцінного відпочинку.

Сформовані системи рекреаційного туризму базуються, в основному, на старих споживчих моделях, тому і не враховують повною мірою соціальні та еколого-економічні процеси, через що виникає низка проблем, пов'язаних із потребами в створенні системного підходу до управління територіями рекреаційно-туристичної діяльності. Важливим постає розробка еколого-економічного механізму до управління територіями рекреаційно-туристичної діяльності, стратегія розвитку рекреаційних регіонів, а також забезпечення задовільного рівня потреб сучасного населення та надання якісних туристичних послуг.

Рекреаційний туризм охоплює екологічні чинники (природно-ресурсна база), які є основою для підвищення економічного рівня розвитку рекреаційних регіонів. Рекреаційні регіони відіграють головну роль у забезпеченні функціонування та сталості економіки, завдяки участі у виробничо-господарській та інших суміжних для рекреації діяльностей, формуючи екологічно безпечне середовище для життєдіяльності населення. Однак, не зважаючи на те, що Україна має достатній рекреаційний, природний, історико-культурний потенціали, все-таки, залишається не достатньо конкурентоспроможною відносно рекреаційно-туристичної діяльності, а сам розвиток рекреаційних територій відбувається хаотично.

Для стимулювання ефективного та раціонального використання рекреаційно-природних ресурсів необхідно сформувати еколого-економічний механізм та визначити економічну оцінку. Це, своєю чергою, дасть змогу визначити декілька засобів раціонального використання ресурсів рекреаційних регіонів, а також повністю проаналізувати окремі компоненти навколишнього природного середовища, оскільки економічна оцінка виступає інструментом забезпечення даних обліку ресурсно-природного потенціалу.

Мета дослідження — сформувати еколого-економічний механізм рекреаційно-туристичної діяльності з урахуванням євроінтеграційних процесів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання щодо формування механізмів розвитку рекреаційного туризму визначено у роботах таких науковців, як [1; 2]. Аналіз та оцінка розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, а також в умовах євроінтеграції розглянуто у наукових працях [3; 8]. Аспекти розвитку туризму в контексті євроінтеграційних процесів досліджено в працях [4–7]. Підходи та методи еколого-економічного забезпечення розвитку рекреаційної сфери розглянуто в наукових публікаціях [9; 10]. Рекреаційне землекористування в регіональному управлінні визначено в праці співавторства таких вчених, як Галушкіної Т.П., Фоменко В.А. та Булишевої Д.В. [11].

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під час дослідження було використано такі загальнонаукові та специфічні наукові методи, як аналіз та синтез, гіпотеза, моделювання. Було обрано вітчизняні наукові праці українських вчених, а також інформацію із Інтернет-джерел для проведення аналізу та синтезу тематики.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

В умовах інтеграції України до світового економічного простору, європейської інте-

грації зростає роль туристичної галузі, розвиток якої сприятиме вирішенню завдань формування позитивного міжнародного іміджу країни, подоланню дефіциту платіжного балансу, забезпеченню зайнятості населення, поступовому реконструюванню регіональних господарських комплексів. Україна як країна, що перебуває в центрі Європи, має всі передумови для належного розвитку економіки за рахунок туризму, оскільки посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами [1].

Трансформації в українській економіці зумовлені глобалізаційними екологічними кризами, підвищенням конкурентоспроможності на ринку рекреаційно-туристичних послуг та збільшенням соціальних стандартів, все це потребує сформованого стратегічного механізму відносно розвитку рекреаційної сфери. Рекреаційно-туристична діяльність в Україні вказує на стрімке стабільне зростання попиту населення (внутрішніх та зовнішніх туристів) на туристичні послуги такі, як відпочинок та оздоровлення, а також підвищення рентабельності рекреаційних послуг на міжнародному ринку та достатньо високий потенціал рекреації та навколишнього природного середовища.

Євроінтеграційні процеси в рекреаційно-туристичній діяльності визначаються взаємовідносинами між підприємствами туристичних послуг та суміжними їм (наприклад, юридичні особи), які забезпечують поєднання цілей та їх виконання у довгостроковій перспективі, виконують інтегруючі функції, які надають їм такі переваги: зменшення або знищення ризиків невизначеності відносно забезпечення та наступної реалізації туристичних послуг, полегшення впровадження нововведень, значне зниження витрат на туризм. В основі євроінтеграційних процесів лежать принципи щодо взаємовласності, взаємовикористання рекреаційних та природних ресурсів, а також суміжних сфер діяльності. Форми співпраці є різноманітними та залежать переважно від національних спе-

цифік у контексті управління рекреаційно-туристичною діяльністю в тій або іншій країні. Однак, головними відмінностями є взаємовідносини власності та кооперації (контрактової та виробничої). Необхідно зауважити, що відповідні процеси відбуваються в українській рекреаційно-туристичній діяльності.

У процесі залучення регіональними господарюючими суб'єктами туристичної галузі вітчизняного й іноземного інвестиційного капіталу доцільно використовувати систему пріоритетних потенційних джерел забезпечення інвестиційної політики в галузі. Основні з них — це:

- концентрація власних коштів підприємств для впровадження інновацій, прогресивних технологій обслуговування та модернізації обладнання;
- застосування прискореної амортизації;
- залучення фінансових ресурсів місцевих бюджетів для будівництва пріоритетних для розвитку регіону об'єктів туристичної інфраструктури;
- концентрація ресурсів у спеціальних інвестиційних та інноваційних фондах за рахунок капіталізації прибутків суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі створення інноваційних і благодійних фондів розвитку окремих видів туризму, проведення екологічних та інших соціально важливих програм за участю підприємницьких структур;
- залучення іноземних інвестицій та кредитних ліній із державним посередництвом і гарантіями для розбудови й освоєння привабливих для іноземних туристів рекреаційних зон;
- ефективне використання ресурсів комерційних банків, страхових компаній та інших суб'єктів фінансового ринку у формі інвестицій у статутні фонди підприємств туристичної галузі [1].

Розвиток рекреаційно-туристичної діяльності в контексті євроінтеграційних процесів надають такі переваги: можливість залучення іноземного інвестування, розширення транскордонного, міжнародного та прикордонного співробітництва, продуктивна диверсифікація ринку рекреа-

ційно-туристичних послуг, підвищення якості надання туристичних послуг і пристосування до європейських вимог відносно якості продукції та послуг суміжних сфер рекреації, можливості експортування послуг рекреаційно-туристичної діяльності й досягнення визнання на міжнародному ринку туристичних послуг, значне зниження рівнів безробіття та міграції (надання робочих місць населенню в рекреаційній індустрії), забезпечення соціальних і еколого-економічних стандартів життя населення (національних та європейських) тощо.

Нині туристична діяльність є однією із важливих складових еколого-економічного потенціалу в світі. В умовах глобалізаційних процесів туристична діяльність в Україні може бути пріоритетною галуззю економіки, адже країна багата своїми рекреаційними ресурсами. Туристичний бізнес в Україні як складова економічного комплексу характеризується такими властивостями і функціями:

- створює туристичні послуги, формує туристичний продукт і здійснює його реалізацію, активно використовуючи маркетингові комунікації;
- має свою індустрію виробництва і надання послуг туристам;
- формує ринок туристичних послуг за різними рівнями комплексності;
- працює як мультиплікатор росту національного доходу, валового внутрішнього продукту, зайнятості населення;
- сприяє розвитку місцевої інфраструктури та підвищенню рівня життя населення;
- являє собою сферу, в якій дешево створюються робочі місця та забезпечується високий рівень ефективності й швидка окупність інвестицій;
- є доволі ефективним засобом охорони навколишнього середовища та історико-культурної спадщини країни, що є матеріальною основою ресурсного потенціалу туризму, який утворює специфічну сферу діяльності;
- функціонує у взаємозв'язку практично з усіма галузями і видами діяльності людей;

- має переваги в інтеграційних і глобалізаційних процесах, що відбуваються у світовому просторі [2].

Однак, незважаючи на перспективи розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, перед Україною постають такі ризики рекреації: зниження конкурентоспроможності рекреаційного туризму через доступ до європейського ринку туристичних послуг, низька зацікавленість міжнародних партнерів у розвитку рекреаційно-туристичної діяльності, надмірне рекреаційне навантаження на навколишнє природне середовище, виникнення конфлікту відносно розробки проєктів розширення та транскордонної співпраці з країнами Європейського Союзу. Зазначені вище можливості та ризики розвитку рекреаційно-туристичної діяльності породжують низку завдань, які необхідно врахувати при становленні та розвитку туризму в контексті євроінтеграційних процесів.

Потенціал розвитку рекреаційного туризму в Україні визначається дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних, політичних чинників, які мають чітко окреслену регіональну специфіку. Крім того, особливістю сьогоденної ситуації є те, що формування високорозвинутої національної індустрії туризму та її інтеграція у світовий ринок туристичних послуг пов'язані з необхідністю вирішення гострих соціально-економічних проблем у період трансформації суспільно-економічних відносин та залученням міжнародного досвіду. Наразі в умовах євроінтеграції для українського туризму відкриваються нові перспективи розвитку, відкриваються нові можливості налагодження співпраці з країнами — учасницями ЄС, ВТО [3].

Рекреація та туризм посідають одну із головних ролей у формуванні та розвитку відпочинку, підтримці вдосконалення соціального, духовного, морального, фізичного та психічного стану. Отримати високий рівень ефективності від рекреаційного туризму люди можуть лише завдяки тимчасово проживаючи на віддалених, від власного дому, туристичних територіях рекреації.

Такі рекреаційні території туризму характеризуються пейзажністю (гори, ландшафти, природа), наявністю водних джерел (море, річки, озера), сприятливими кліматичними умовами, транспортною доступністю, харчовою різноманітністю (ягоди, фрукти, інші рослини) тощо. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси позитивно впливають на розвиток рекреаційного туризму та отримання конкурентних переваг, забезпечивши вище зазначені складові.

З кожним днем дедалі більше європейська спільнота стурбована негативною дією туризму на навколишнє природне середовище, зокрема: забрудненням природних об'єктів; деградацією природних ландшафтів через надмірне споживання ресурсів; втратою біорізноманітності тощо. У цьому самому контексті актуальним завданням стає розроблення аспектів еколого-безпечного розвитку в інтересах усього суспільства сьогодення [4]. Вагомий внесок у підвищення рівня розвитку рекреаційно-туристичної діяльності вкладає державне регулювання та управління (центральні органи влади, органи місцевого самоврядування, територіальні громади). Саме державне управління запускають процес інвестиційного потоку (іноземного та національного) у розвиток рекреаційних регіонів.

Наша держава має надзвичайно великі можливості у розвитку туристичної галузі та інфраструктури, що може призвести до зростання кількості туристів до нашої країни, наповнення бюджету, створення нових робочих місць та принести інші позитивні чинники в економіку та життя країни загалом. Перспективи розвитку та створення туристичної сфери України є значними, адже практично кожна область має свої особливості, які зможуть стати візитівкою країни в завоюванні іноземних туристів. Також надзвичайно б сприяло виведенню туризму на якісно кращий рівень PR-компанії наших туристичних об'єктів, адже багато туристів, можливо, навіть не знають, що в комплексі може запропонувати їм Україна [5]. Туризм відіграє істотну роль у стимулюванні економічного розвитку не

лише безпосередньо туристичної галузі, але й суміжних галузей, а також інших галузей економіки. Зростання туризму позитивно впливає на рівень зайнятості населення, на споживчий попит та рівень валютних надходжень. Роль туризму для розвитку національної економіки важко переоцінити. Туристична галузь має об'єктивні передумови розвитку, що склалися на підставі історичних, географічних, культурних та економічних чинників [6].

Параметри формування та підвищення рівня розвитку рекреаційно-туристичної діяльності є вдосконалене виробництво, соціальна та транспортна інфраструктури, інституціональне забезпечення, стабільне економічне та політичне становище, інвестиційні, трудові, фінансові та рекреаційні ресурси. Потенціал рекреаційного туризму являє собою всі можливості рекреаційних регіонів, які використовуються задля забезпечення рекреаційно-туристичної діяльності, задоволення потреб туристів, підвищення рівня розвитку регіонів.

Варто зазначити, що одними з основних аспектів розвитку туристичної діяльності є інституціональні перешкоди, тобто недосконалий рівень уваги органів державної влади до розвитку туристичної галузі в Україні, недотримання нормативно-правової бази щодо розвитку як сільського зеленого туризму, екологічної інфраструктури тощо, все це веде до економічно непривабливого простору для здійснення господарської діяльності. Немає впевненості для підприємців щодо створення туристичного бізнесу у сільській місцевості, з боку держави — це нестабільність, що викликана економічними та політичними кризами. Підвищення якості інституційного забезпечення розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в країні та розвиток нормативно-правового забезпечення, а також формування правового поля для розбудови цього виду туризму та залучення інвестицій у цю галузь має бути першочерговим завданням для її ефективного розвитку. На сьогодні в Україні, попри численні спроби та проекти, відсутній головний рамковий закон у цій сфері, що має регулю-

вати взаємопов'язані процеси. Експерти наголошують, що основна проблема в означенні пов'язана з тим, що ця діяльність за характером її здійснення є доволі різноплановою [7].

Враховуючи аспекти державного управління та нинішній стан рекреаційного туризму існує висока потреба у впровадженні ефективного еколого-економічного механізму із врахування процесів євроінтеграції.

Завдяки такому механізму формуються системи управління та підвищення якості надання туристичних послуг на рівні світових стандартів.

На сьогодні постає основне питання визначення еколого-економічних допустимих норм рекреаційних навантажень на регіони. Щодо екологічно допустимих

норм рекреаційних навантажень, то у світовій практиці рекреаційно-туристичного освоєння територій застосовуються показники науково обґрунтованої максимально можливої кількості осіб, які можуть одночасно перебувати на певній території, не спричиняючи деградації природних екосистем, хоча і спостерігаються відмінності в нормативах навантажень. Подібні нормативи прийнято в США, Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині, Румунії, Молдові та інших державах [8].

Функціонування еколого-економічного механізму рекреаційно-туристичної діяльності зумовлюється цілями розвитку туризму, методами реалізації туристичного потенціалу поліфункціональних рекреаційних регіонів та інструменти підтримки з боку держави (рис.).

Еколого-економічний механізм рекреаційно-туристичної діяльності в контексті євроінтеграційних процесів

Примітка: сформовано автором.

Ефект від впровадження еколого-економічного механізму залежить від оптимізації організації господарської діяльності, фінансових та інформаційних потоків, просування туристичних послуг на міжнародному ринку, забезпечення підвищення конкурентоспроможності послуг рекреаційного туризму тощо. Для аналізу та оцінки рівня ефективності еколого-економічного механізму рекреаційно-туристичної діяльності необхідно проводити аудит рекреаційних територій для виявлення чинників перспективних напрямів розвитку туристичної діяльності, розробити організаційну структуру управління, впровадити стратегію розвитку рекреаційних регіонів.

Туризм в основному ґрунтується на природних та історико-культурних ресурсах, тому, ігноруючи соціальні та екологічні наслідки, галузь ризикує підірвати саме своє існування. Для того щоб суб'єкти господарювання отримали вигоду, необхідно розвивати інтегровані відносини, які забезпечать збалансований розвиток рекреаційно-туристичної сфери. Рекреаційний туризм слід розглядати як складну систему, для якої характерним є високий рівень інтеграційних процесів між її секторами. Без системного підходу в процесі дослідження неможливо розглядати жодного об'єкта, процесу або явища. Окрім того, системний підхід застосовується для формулювання сутності проблем, які досліджуються, та вибору ефективних напрямів їх вирішення [9].

Міжнародний досвід показує успіх розвитку рекреаційного туризму, який залежить від державної підтримки, стратегічної державної політики і наскільки вона ефективно розробляється та впроваджується, регулювання туристичної сфери взагалом. Перспективні можливості підвищення рівня розвитку рекреаційно-туристичної діяльності у розвинених країнах залежать, передусім, від держави, яка регулює функціонування туристичної сфери, забезпечує раціоналізацію використання ресурсів для рекреаційного туризму.

Сьогодні в Україні розвиток рекреаційних територій створює нові можливості

для розвитку підприємств та створення робочих місць у різних секторах національної економіки, сприяє залученню інвестицій і підтримці сфери послуг, навіть, у досить віддалених територіях, приносить відчутну економічну та соціальну віддачу, стає інструментом для міжкультурного порозуміння. Управління розвитком рекреаційних територій має ґрунтуватися на зведенні до мінімуму негативних наслідків туризму на соціально-економічну сферу і навколишнє середовище, збереженні природної та культурної спадщини і автентичності територій, забезпеченні примноження туристичних об'єктів, створенні нових робочих місць. Тобто серед ключових цілей розвитку рекреаційних територій варто виокремити зростання інвестиційних потоків у сферу туристичного бізнесу, що сприятиме наповненню бюджетних фондів, забезпеченню соціально-економічного розвитку регіонів, яке передбачає підвищення рівня життя населення, наявність робочих місць тощо [10].

Особливостями функціонування еколого-економічного механізму управління розвитком рекреаційного туризму є те, що необхідно враховувати принципи та способи його реалізації, зокрема забезпечення системності, імплементація стосовно погодження з іншими суміжними сферами на основі визначення еколого-економічних та соціально-культурних ризиків, ініціювання розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Розроблення та впровадження регіональної рекреаційної політики з урахуванням ресурсів, потреб та особливостей регіонів для розвитку рекреації є основним завданням, що постає перед державним управлінням в основі регіональної комісії. Державне управління також розробляє програми розвитку рекреаційно-туристичної діяльності при цьому визначивши таке: орієнтири розвитку, домінуючі тенденції, кількісні параметри еколого-економічного та соціального розвитку, міжрегіональний поділ праці, коригування системи управління потенціалом рекреаційних територій України. Реалізація таких програм забезпечить підвищення рівня

ефективності управління економічною та екологічною складовими регіонального розвитку, раціональне використання природних, рекреаційних, туристичних, трудових та виробничих потенціалів, вдосконалив якість життя регіонального населення рекреаційних територій, а також стабілізує соціально-економічне зростання загалом.

Слід констатувати, що серед пріоритетів соціально-економічного розвитку приморських територій, які формують стратегію економічного зростання України, реалізацію еколого-економічних реформ, об'єктивно і обґрунтовано визначено рівень конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери як високорентабельної галузі, яка має забезпечити потреби внутрішнього і міжнародного попиту на туристичні й санаторно-оздоровчі послуги без посилення антропогенного тиску на довкілля [11].

Для вирішення такої проблеми варто залучити інвестиційні резерви, які виступають як метод підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичної діяльності в Україні стосовно європейської інтеграції. Однак, існує необхідність у подальших розробках і впровадженнях інвестиційної спрямованості із деталізацією та більшим поглибленням досліджень у цій сфері. Цільовим фінансуванням рекреаційно-туристичної діяльності є саме іноземне, які надають можливості вкладання коштів у вигляді сучасного обладнання та устаткування для підприємств із туристичними послугами. Однак для здійснення іноземного інвестування необхідна державна підтримка у вигляді надання гарантій для іноземних інвесторів. У такому випадку, важливу роль посідає активізація інвестиційного процесу завдяки ефективній податковій політиці.

ВИСНОВКИ

Євроінтеграційні процеси зумовлюють підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичної діяльності на ринку туристичних послуг через значну динаміку, розвиток інноваційності та конкуренції через обмеження ресурсів, а також підвищен-

ня якості наданих туристичних послуг. В Україні існує певна кількість національних стратегічних альянсів, франчайзингових туристичних організацій, туристичних готелів, які пов'язані із невисоким рівнем розвитку внутрішнього рекреаційного туризму. Їх збільшення потребує державної підтримки та регулювання, бюджетування проектів та програм рекреаційної галузі.

Досліджено, що обмежена кількість рекреаційних ресурсів для туризму зумовлюють пошук нових засобів підвищення ефективного та раціонального використання цих ресурсів. Для цього доцільним є розробка нових можливостей для залучення вже існуючих територій. Обґрунтовано, що активізувати підвищення рівня розвитку рекреаційно-туристичної діяльності можна завдяки використанню потенціалів рекреаційних регіонів поліфункціонального призначення.

Нині, головну роль у розвитку рекреаційно-туристичної діяльності посідають привабливі форми відпочинку (комплексне покращання та підтримка здоров'я туристів) для вдосконалення фізичного, психічного, соціального та духовно-морального стану людей. При цьому, в рекреаційному туризмі більшою мірою проявляється оздоровлення людей різного віку та соціального статусу. Відомо, що на сьогодні, потреби туристів не мають меж та вибір послуг рекреаційно-туристичної діяльності роблять виключно через врахування фінансових, економічних, інформаційних, екологічних та соціальних можливостей. Показниками підвищення рівня задоволеності туристів від послуг рекреаційно-туристичної діяльності є корисність цих послуг (як у фізичному, так і духовно-моральному плані). Такий показник потрібно розглядати з точки зору, як систему, в якій важливі більше зовнішні чинники, аніж внутрішні. Невизначеність у виборі туристичної путівки, традиції, звички, відстрочка в часі — всі ці чинники не дають гарантії ефективно здійснити планування рекреаційного туризму.

Основними чинниками формування рекреації є соціальні, еколого-економічні,

ресурсно-природні, психологічні, демографічні. Вони мають багаторівневу природу залежно від тривалості використання, засобів підвищення рівня розвитку, природного походження щодо середовища функціонування. Врегулюючи та підвищуючи рівень привабливості рекреаційно-туристичної діяльності необхідно враховувати такі чинники: ресурсне забезпечення, організація діяльності, якість обслуговування туристів (національних та іноземних), цінова політика, реклама, ефективне управління використанням рекреаційних регіонів, збільшення потоку туристів тощо.

Основною умовою для подолання ризиків рекреаційно-туристичної діяльності в Україні — активізація науково обґрунтованої регіональної політики відносно підвищення рівня розвитку рекреаційного туризму з урахуванням усіх регіональних та галузевих факторів. За результатами аналізу дослідження можна зробити висновок, що найефективнішим та важливим інструментом реалізації туристичної політики в Україні є сформований еколого-економічний механізм рекреаційно-туристичної діяльності в контексті євроінтеграційних процесів, завдяки якому будуть впроваджуватись відповідні програми та

проекти розвитку цієї сфери. Такі програми розвинуть рекреацію та туризм, завдяки узгодженими кількостями ресурсів, виконавцями, термінами впровадження й реалізації проектів.

Розвинені туристичні комплекси в Україні формують стабільні економічні зони та розвиток регіонів рекреаційно-туристичної діяльності. Важливим питанням залишається створення сприятливих інвестиційних потоків як для іноземних інвесторів, так і для внутрішніх, що, своєю чергою, стабілізує умови праці з огляду на раціональне використання капіталовкладень на довготривалій основі. Таким чином, зазначені проблеми посилюють актуальність відносно потреби вдосконалення механізму для управління рекреаційно-туристичною діяльністю, передусім, зі сторони державних закладів. Євроінтеграційні процеси в Україні потребують формування та реалізації моделі взаємовідносин між рекреаційними територіями й структурами управління, яка має відповідати вимогам регіональної політики країн Європейського Союзу, що у майбутньому надало більше перспектив у співпраці, отриманні практики міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошенко В.М. Удосконалення механізмів державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг: українські реалії в контексті європейської інтеграції. *Вісник НАДУ при Президентові України*. 2016. № 2. С. 93–99.
2. Бабікова К.О. Формування еколого-економічного механізму збалансованого розвитку рекреаційного туризму в контексті Євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. С. 1–6.
3. Бабікова К.О. Методичні аспекти оцінювання ресурсного потенціалу рекреаційного туризму в контексті Євроінтеграції України. *Агросвіт*. 2021. № 13–14. С. 25–31.
4. Дребот О.І., Бабікова К.О. Аспекти розвитку рекреаційного туризму збалансованого природокористування. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 42–47.
5. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті Євроінтеграції України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 2 (07). С. 15–21.
6. Бабікова К.О. Теоретичні аспекти екологічного туризму та напрями збалансованого розвитку в туристичній галузі. *Збалансоване природокористування*. 2020. № 1. С. 43–49.
7. Бабікова К.О. Інституційні аспекти розвитку рекреаційного туристичного природокористування. *Економічні науки*. 2021. № 8. С. 24–28.
8. Дребот О.І., Бабікова К.О. Еколого-економічна оцінка рекреаційно-туристичного природокористування. *Агроекологічний журнал*. 2020. № 1. С. 140–148.
9. Бабікова К.О. Системний підхід до еколого-економічного забезпечення збалансованого розвитку рекреаційного туризму. *Економічна наука*. 2021. № 5. С. 44–47.
10. Ступень Н.М. Удосконалення методів еколого-економічного управління розвитком рекреаційних територій. *Економічна наука*. 2016. № 11. С. 34–38.
11. Галушкіна Т.П., Фоменко В.А., Булишева Д.В. Рекреаційне землекористування в системі регіонального екологічного менеджменту прибережних територій. *Економіка: реалії часу*. 2012. № 3–4 (4–5). С. 152–156.

REFERENCES

1. Voloshenko, V.M. (2016). Udoshkalennia mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnia rozvytkom rynku rekreatsijnykh posluh: ukrains'ki realii v konteksti i evropejs'koi intehtratsii [Improving the mechanisms of state management of the development of the market of recreational services: Ukrainian realities in the context of European integration]. *Visnik Nacional'noyi akademiji derzhavnogo upravlinnia pri Prezidentovi Ukraini – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 2, 93–99 [in Ukrainian].
2. Babikova, K.O. (2021). Formuvannia ekoloho-ekonomichnogo mekhanizmu zbalansovanoho rozvytku rekreatsijnoho turyzmu v konteksti Yevrointehtratsii [Formation of ecological and economic mechanism of balanced development of recreational tourism in the context of European integration]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 6, 1–6 [in Ukrainian].
3. Babikova, K.O. (2021). Metodychni aspekty otsiniuvannia resursnogo potentsialu rekreatsijnoho turyzmu v konteksti Yevrointehtratsii Ukrainy [Methodological aspects of assessing the resource potential of recreational tourism in the context of Ukraine's European integration]. *Ahrosvit –Agrosvit*, 13–14, 25–31 [in Ukrainian].
4. Drebot, O.I. & Babikova, K.O. (2020). Aspekty rozvytku rekreatsijnoho turyzmu zbalansovanoho pryrodokorystuvannia [Aspects of development of recreational tourism of balanced nature use]. *Ahrosvit –Agrosvit*, 12, 42–47 [in Ukrainian].
5. Khmelevs'kyj, O.V. & Koshivs'ka, M.V. (2018). Rozvytok turyzmu v konteksti Yevrointehtratsii Ukrainy [Tourism development in the context of Ukraine's European integration]. *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk – Pryazovskiy economic herald*, 2 (07), 15–21 [in Ukrainian].
6. Babikova, K.O. (2020). Teoretychni aspekty ekolohichnogo turyzmu ta napriamy zbalansovanoho rozvytku v turystychnij haluzi [Theoretical aspects of ecological tourism and directions of balanced development in the tourism industry]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia – Balanced nature management*, 1, 43–49 [in Ukrainian].
7. Babikova, K.O. (2021). Instytutsijni aspekty rozvytku rekreatsijnoho turystychnoho pryrodokorystuvannia [Institutional aspects of development of recreational tourist nature use]. *Ekonomichni nauky – Economic sciences*, 8, 24–28 [in Ukrainian].
8. Drebot, O.I. & Babikova, K.O. (2020). Ekoloho-ekonomichna otsinka rekreatsijnoho-turystychnoho pryrodokorystuvannia [Ecological and economic assessment of recreational and tourist nature management]. *Ahroekolohichnyj zhurnal – Agroecological journal*, 1, 140–148 [in Ukrainian].
9. Babikova, K.O. (2021). Systemnyj pidkhid do ekoloho-ekonomichnogo zabezpechennia zbalansovanoho rozvytku rekreatsijnoho turyzmu [System approach to ecological and economic provision of balanced development of recreational tourism]. *Ekonomichna nauka – Economic science*, 5, 44–47 [in Ukrainian].
10. Stupen', N.M. Udoshkalennia metodiv ekoloho-ekonomichnogo upravlinnia rozvytkom rekreatsijnykh terytorij [Improving methods of ecological and economic management of the development of recreational areas]. *Ekonomichna nauka – Economic science*, 11, 34–38 [in Ukrainian].
11. Halushkina, T.P., Fomenko, V.A. & Bulysheva, D.V. (2012). Rekreatsijne zemlekorystuvannia v systemi rehional'noho ekolohichnogo menedzhmentu pryberezhnykh terytorij [Recreational land use in the system of regional ecological management of coastal territories]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: time realities*, 3–4 (4–5), 152–156 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 06.06.2021